

Euskara batuaren ekarpenak eta erronkak

Euskara batuak berebiziko garrantzia izan du euskara-ren normalizazio prozesuan, baina ez bata ez bestea ez daude oraindik itxita. 50 urte bete dituen honetan, beharrezko deritzogu haren sorrera, ekarpen eta etorkizuneko auziei buruz hausnartzea.

Horretarako, hain zuzen ere, euskalgintzaren eta kulturegintzaren hainbat esparrutan diharduten euskal lurralde eta adin guztietako hogeita bi lagunengana jo dugu, euskara batuaren gako nagusiei buruzko iritzia eman diezaguten.

Honako auziak planteatu dizkiegu:

- Zer ondorio eta zer garrantzi dute euskara batuaren ekarpenek?
- Zer erronka ditu euskara batuak etorkizunari begira?

Joan Mari Torrealdai

Euskaltzain emeritua eta Jakin Taldeko kidea

Erria eta Herria?

ELA sindikatuak Ondarroako udalari lanpostuen zerrenda zehazteko txostena euskaratik gaztelaniara itzultzeko eskatu ziola salatu zuen LABek, berrikitan, 2018ko martxoan. *Berria* egunkarian azaldu ziren bi sindikatuen azalpenak.

Hurrengo egunean, ELAk eskari horren azalpenak eman zituen: aipatu txostenean lanpostuen balorazioa zegoela jokoan eta hori egiteko euskaraz hizkera tekniko-juridikoa erabili zuela udalak. Langileek, euskaldunak izanik ere, ez omen zuten ulertzen testua eta horregatik eskatu zutela langileek beraiek gaztelaniara itzultzea.

ELAren konstatazio hori ez da gezurra izango: langileak euskaldunak dira baina hizkera tekniko-juridikoa ez dute ulertzen, dio ELAk. Euskaraz ez dute ulertzen. Gaztelaniaz bai. Ondarroako herri euskarak ez du horretarako balio, ikusten denez. Langileen erdarak bai, ordea. Horra gakoa: euskara baturik nahi ez denean, erdara batua aukeratzen da.

Gertakari hori ez da anekdota soila. Kategoria maila du horrek. Ondarroakoa bakarrik balitz, gaitz erdi. Euskal Herri osokoa da, ordea, nahiz eta, EAEn, esaterako, euskararen normalizazio legeak 36 urte dituen, eta ikastolak sortu zirela

50 urtetik gora diren. Eta ia-ia urte guztietan abertzaleen esku izan den agintea. Hala ere, diglosia nagusi.

Euskara batuaren aurkako egungo modarekin, egoera diglosikoa ari gara bultzatzen, betirako finkatzen. Areago: analfabetismoa aukatzen dugu euskara batua mespretxatzen dugunero. Ondarroako Udaleko langileek ehuneko ehun egingo dute euskara bere jardun pribatuan, seguru nago, baina beren euskarak ez die balio hizkera teknikoa ulertzeko ere. Erdarak bai, ordea.

Egoera ez da berria. Zaharrak berri: 'Erria' 'Herriaren' aurka jarrita dagoela iruditzen zait, 1970ean bezala. 1970ean, Euskaltzaindiak euskara batua proposatu eta handik bi urtera, ez bat edo bi, asko ziren, euskararen eredu estandarri oposizioa egiteko, 'erria' aukeratu zutenak, erria eredu eta maisu, beren hitzetan, «ikasten jardun gabe euskera dakin erria». Berriz diot: «ikasten jardun gabe euskera dakin erria». Analfabetismoari gorazarre egitea da hori. Peruabarkismoa. Lehen bezala orain. Etxekalte ari gara.

Aitor dut, ni neu asko penatzen nau gazte ugari armiarma sare horretan harrapaturik ikusteak. Ikuspegi historikoa falta zaielakoan nago (defendatzen duten egoera berberetik gatoz). Hizkuntzaren bat-bateko komunikazio laburraren izenean hizkuntza batek berarekin behar duen komunikazio funtzio nagusia baztertzen dutela iruditzen zait, herri edo nazio izaerari dagokiona.

Onartuko al didate aholku propagandistiko bat?: arretaz irakurri *Asedio al euskera* liburua. Hainbat pasartetan ikusi ahalko dute euskararen kontra gupidagabe jardun ohi diren agintari eta intelektualek nola goraiatu ohi duten herri hizkuntza, eta jatortzat eman, eta aldi berean nola jazarri edo debekatzen duten euskara jaso, euskara batua. 🌀